

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Шатрави Сергія Олександровича на дисертацію Першина Олега Володимировича «Адміністративно-правові інструменти забезпечення економічної безпеки в Україні», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми «Адміністративно-правові інструменти забезпечення економічної безпеки в Україні» не викликає сумніву. Це пов'язано з тим, що необхідною передумовою достатнього стійкого розвитку держави є забезпечення належного рівня її економічної безпеки. Перманентна трансформація чинників розвитку національної економіки значною мірою актуалізує дослідження спрямовані на забезпечення економічної безпеки України. Подолання економічної кризи в Україні є одним з пріоритетів політики забезпечення економічної безпеки держави. Зовнішня агресія проти України критично погіршила динаміку соціально-економічного розвитку, що посилює макроекономічні дисбаланси та погіршило перспективи подальшого економічного росту. Таким чином, важливим напрямом забезпечення економічної безпеки держави є підвищення ефективності відповідної державної політики, що набуває особливої актуальності в умовах сьогодення. Різноманітні аспекти з'ясування сутності економічної безпеки як комплексної наукової категорії та ролі державної політики як засобу упорядкування правовідносин, що виникають під час забезпечення економічної безпеки, неодноразово ставали предметом дослідження вітчизняних науковців. В той же час, досліджені О.В. Першиним у кандидатській дисертації питання, пов'язані із з'ясуванням сутності та особливостей адміністративно-правових інструментів забезпечення економічної безпеки в Україні, раніше комплексно на рівні дисертаційного дослідження не розглядалися.

Тема дисертаційного дослідження сформульована відповідно до основних положень законів України «Про Національну безпеку», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», «Про захист економічної конкуренції»; указів Президента України «Про Стратегію національної безпеки

України», «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року», «Про Стратегію забезпечення державної безпеки», «Про Концепцію забезпечення національної системи стійкості», «Про Стратегію комунікації з питань євроатлантичної інтеграції України на період до 2025 року», «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки», «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»; постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року», розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки», а також плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Характеристику даного дослідження, згідно з вимогами МОН України, треба почати з визначення ступеня обґрунтованості та достовірності одержаних дисертантом наукових результатів. Про це свідчать наступні позитивні якості рецензованої праці.

Дисертація, запропонована О.В. Першиним, характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структура повністю відповідає цілям і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором, та складається із вступу, трьох розділів, нерозривно пов'язаних між собою, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Така структура роботи дозволила авторові повно охопити предмет дисертаційного дослідження, а читачу – прослідити авторський творчий задум, краще відчувати послідовність запропонованого монографічного дослідження, яке полягає у опрацюванні сучасних наукових поглядів щодо особливостей адміністративно-правових інструментів забезпечення економічної безпеки із врахуванням наявних внутрішніх та зовнішніх загроз останній та формулюванні на цій основі пропозицій та рекомендацій щодо практичних аспектів подолання

виникнення нових ризиків економіки України із врахуванням дії правового режиму воєнного стану.

Належний ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій обумовлено тим, що його методологічною основою є сукупність методів і прийомів наукового пізнання, що дозволяє сформувати цілісне наукове уявлення про юридичну форму соціальних явищ, що супроводжують розвиток держави. Їх застосування характеризується системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їхнього соціального змісту і юридичної форми, здійснити системний аналіз діяльності органів публічної влади щодо реалізації адміністративно-правових інструментів забезпечення економічної безпеки. Теоретичним та нормативним підґрунтям дисертаційного дослідження стали наукові та аналітичні джерела іноземних та вітчизняних дослідників, які займалися питаннями забезпечення економічної безпеки держави, серед яких: фахівці з теорії права, публічного адміністрування, адміністративного права, економіки.

Нормативно-правовим підґрунтям є сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили, яка містить матеріальні та процедурні адміністративно-правові норми, що регламентують особливості застосування адміністративно-правових інструментів забезпечення економічної безпеки держави. Особлива увага приділена стратегічним нормативно-правовим актам, в яких визначені ризики для економіки нашої держави, особливо в умовах дії правового режиму воєнного стану та напрямам, які є визначальними в побудові нової моделі забезпечення економічної безпеки.

Переходячи до оцінки основних положень новизни, висновків дисертації слід відзначити, що у дисертації порушені не розроблені раніше наукові і практичні завдання, розв'язання яких дозволило одержати цікаві результати і виробити ряд пропозицій щодо внесення системних змін до адміністративного законодавства з метою вдосконалення адміністративно-правових інструментів забезпечення економічної безпеки. З урахуванням цього можна стверджувати, що новизна

дисертації проявляється як у самому підході до досліджуваної проблеми, так і в запропонованому способі розв'язання конкретних питань.

Логічним є те, що дисертантом з'ясовано категорію «економічна безпека держави», яка має складну подвійну природу: адміністративно-правову та суто економічну. Доведено, що забезпечення «економічної безпеки» на сьогоднішній день офіційно унормовано в формі відповідного державного акту планування - «Стратегії економічної безпеки України». Наголошено, що остання діє одночасно із актом планування меншої юридичної сили «Національною економічною стратегією України» (с. 28-41).

Запропоновано визначення поняття «інструмент адміністрування» або «адміністративно-правовий інструмент» – це засіб усвідомленого цілеспрямованого правового регулювання, який завдає керуючий вплив на використання, спрямування, стимулювання або вплив іншого коригуючого характеру на об'єктивно існуючі закономірності й можливості. Доведено, що «адміністративні інструменти в сфері економічної безпеки» передусім вирізняються своєю спрямованістю на оперування економічними, соціальними та безпековими потенціалами суспільства (с. 53-55).

Обґрунтовано позицію про відсутність вичерпного переліку видів «адміністративно-правових інструментів» та висунуто тезу про поступове трансформування і розширення арсеналу відповідних інструментів в залежності від потреб сучасності та особливостей контексту їх застосування. Заслужовує на увагу підхід про багатоступеневу структуру класифікації «адміністративно-правових інструментів», яка має сприяти їх зручному і якісному практичному використанню, в тому числі в сфері національної та економічної безпеки України (с. 71-72).

Дисертантом доведено, що коло органів, які беруть участь у забезпеченні економічної безпеки держави характеризується певною динамічністю (мінливістю) та невичерпністю їх переліку, що супроводжується зміною економічної ситуації та відповідних викликів і загроз. Наголошено на відсутності національних правових традицій, якими передбачається чітка ідентифікація «адміністративно-правових інструментів» у відповідних актах законодавства (с. 93-95).

Дисертантом доведено, що процедури нормотворення у сфері забезпечення економічної безпеки складаються з відповідних послідовних стадій, спрямованих на вироблення та прийняття відповідного адміністративного акту, який має стратегічну ціль в забезпеченні та реалізації державної політики у сфері економічної безпеки. Такими стадіями названо: 1) підготовка нормативного акта; 2) прийняття нормативного акта; 3) доведення рішення до відома виконавців та зацікавлених осіб; 4) оскарження (с. 111-129).

Дисертантом обґрунтовано позицію, що процедури дозвільної діяльності у сфері забезпечення економічної безпеки мають різні правові наслідки, свою специфічну форму виконання, різних суб'єктів реалізації та звернення, форму процесуального документа (рішення) та нормативно-правову регламентацію. Спільним у процедурах дозвільної діяльності є те, що вони сприяють впорядкуванню суспільних відносин, а також збереженню балансу інтересів особи, суспільства та держави з метою забезпечення національної безпеки та економічної безпеки зокрема (с. 133-149).

Особлива увага дисертантом звернута на реалізацію процедури застосування контрольно-наглядових дій у сфері забезпечення економічної безпеки. Виокремлено ключові ознаки, які характеризують стадії процедури останньої: 1) вирішення специфічних завдань; 2) особлива система органів публічної влади; 3) послідовність вчинення процедурних дій в межах встановленого часу; 4) процесуальний порядок оформлення результатів контрольно-наглядових дій; 5) взаємозв'язок між різними стадіями процедури застосування контрольно-наглядових дій (с. 164).

Акцентовано увагу на необхідності розробки стратегії економічної стабілізації в рамках якої буде передбачено повернення наявних боргів, джерела фінансування даної процедури, що є по суті забезпеченням економічного суверенітету, превентивним заходом, спрямованим на недопущення стороннього управління країною; справедлива цифровізація та модернізація за кращими світовими зразками нормативно-правової бази, що регулює всі економічні питання мусить бути пріоритетом, так як аналіз заходів економічної безпеки розвинених

країн світу показав, що розвинені економіки базуються саме на цьому; підготовка до тотальної цифровізації та роботизації економіки і суспільства загалом є важливим заходом економічної безпеки (с. 185).

Дисертантом доведено, що з метою забезпечення належної аргументації для оцінки окремих напрямів розвитку нормативно-правового регулювання та адміністративно-правового застосування відповідних інструментів запропоновано виділити додатковий вимір їх оцінювання, а саме: категорію економічного безпекового середовища (с. 198).

Поряд з викладеним, в рецензованій дисертації є положення, які сприймаються неоднозначно, видаються суперечливими або потребують додаткового обґрунтування.

1. У підрозділі 1.2 «Поняття та зміст адміністративних інструментів у сфері забезпечення економічної безпеки» автор формулює відповідне поняття та ознаки. Однак, потребує додаткового обґрунтування введення в правовий обіг категорії інструменти діяльності органів публічної влади щодо забезпечення економічної безпеки.

2. У підрозділі 1.3 «Види адміністративно-правових інструментів у сфері забезпечення економічної безпеки» здобувач окреслює коло адміністративно-правових інструментів у сфері забезпечення економічної безпеки, серед яких виділяє – адміністративні договори. На наше особисте переконання, саме цей інструмент на сьогодні має не аби яке значення та є ефективним засобом подолання внутрішніх і зовнішніх загроз економіці від дії негативних внутрішніх та зовнішніх економічних чинників. Однак, здобувач не достатньо приділив увагу цьому адміністративно-правовому інструменту, тому під час публічного значення хотілось би почути пояснення з цього приводу.

3. Так, у підрозділі 2.2 «Процедури дозвільної діяльності у сфері забезпечення економічної безпеки» здобувач розкриває сутність та ознаки дозвільної діяльності органів публічної влади у сфері забезпечення економічної безпеки, виокремлюючи серед останніх, таку ознаку, як наявність системи гарантій законного та обґрунтованого запровадження та реалізації дозвільної діяльності.

Але, зі змісту роботи не зрозуміло, яку саме систему гарантій законного та обґрунтованого запровадження та реалізації дозвільної діяльності мав на увазі здобувач, що й потребує пояснення з цього приводу.

4. Цілком зрозуміло, що дисертаційна робота присвячена дослідженню адміністративно-правових інструментів забезпечення економічної безпеки в Україні. Натомість, враховуючи навіть це, уявляється, що дисертація дещо перевантажена детальним розглядом суто теоретичних питань.

Висловлені зауваження характеризують складність досліджених проблем, багато в чому мають дискусійний характер, а тому не впливають на загальну позитивну оцінку наукового дослідження.

Теоретичні положення і практичні рекомендації, які знайшли своє відображення в дисертації, можуть і в подальшому використовуватися: для подальшого розроблення питань щодо сутності та особливостей застосування адміністративно-правових інструментів у сфері забезпечення економічної безпеки; для вдосконалення чинного законодавства, що регламентує процедурну складову застосування адміністративно-правових інструментів у сфері забезпечення економічної безпеки; для покращення процедури застосування окремих адміністративно-правових інструментів у сфері забезпечення економічної безпеки, а також в підготовці навчально-методичних посібників та інших навчально-методичних матеріалів.

Автореферат відповідає змісту дисертації та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Апробація результатів дослідження здійснена за вимогами МОН України і повною мірою їм відповідає.

Використання належної методологічної та інформаційної основ дисертаційного дослідження надало авторові можливість отримати нові науково обґрунтовані результати, які мають як теоретичне, так і практичне значення.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, досить повно викладено в восьми наукових працях, з яких – чотири наукових статі, опублікованих у наукових фахових юридичних виданнях України, одна стаття – у наукових виданнях інших держав, трьох тезах доповідей на конференціях

На підставі викладеного можна зробити наступний в и с н о в о к:

дисертація Першина Олега Володимировича «Адміністративно-правові інструменти забезпечення економічної безпеки в Україні» є завершеною самостійною працею, в якій отримано ряд нових науково обґрунтованих теоретичних результатів, що в сукупності має значення для розвитку науки адміністративного права. Дисертаційна робота відповідає вимогам п. п. 9, 11-13 постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 року № 567 щодо кандидатських дисертацій, а її автор – Першин Олег Володимирович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

завідувач науково-дослідної лабораторії

з проблем досудового розслідування

**Харківського національного
університету внутрішніх справ,**

доктор юридичних наук, професор

Сергій ШАТРАВА